

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

Projekt "PoznajMY się" finansowany jest przez
Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG
i Funduszy Norweskich w ramach Programu
Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny

Dobre praktyki i rekomendacje na temat pracy z uczniem/uczennicą z doświadczeniem migracyjnym, w tym uchodźczym.

Organizator:

Partner:

Wnioski zawarte w publikacji są podsumowaniem seminarium dla nauczycieli i nauczycielek: „Praca z uczniem/uczennicą z doświadczeniem uchodźczym”, które odbyło się 15 kwietnia 2023r. w Muzeum Emigracji w Gdyni.

Organizatorzy seminarium: Fundacja You Plan Culture

Partner wydarzenia: Muzeum Emigracji w Gdyni

Moderacja seminarium: Aleksandra Mońko, Aleksandra Musielak

Prelegenci: Bogusława Gontarz, Nataliia Kovalishyna

Autorki publikacji: Aleksandra Mońko, Aleksandra Musielak

Korekta: Sylwia Musielak, Hanna Wenckowska-Sänger

Opracowanie graficzne publikacji: Ludwika Radacka-Majek, Zuzanna Sakowska

Spis treści

Wprowadzenie	1
Podsumowanie wystąpień seminaryjnych	5
Wnioski, refleksje i rekomendacje oraz dobre praktyki	9
Zasoby wirtualne	15
O autorkach	17

Wprowadzenie

W pewnym mieście wszyscy byli zdrowi i szczęśliwi. Każdy z jego mieszkańców, kiedy się urodził, dostawał woreczek z Ciepłym i Puchatym, które miało to do siebie, że im więcej dawało się go innym, tym więcej przybywało. Dlatego wszyscy swobodnie obdarowywali się nawzajem Ciepłym i Puchatym wiedząc, że nigdy go nie zabraknie.

Matki dawały Ciepłe i Puchate dzieciom, kiedy wracały do domu, żony i mężowie wręczali je sobie na powitanie, po powrocie z pracy, przed snem, nauczyciele rozdawali w szkole, sąsiedzi na ulicy i w sklepie, znajomi przy każdym spotkaniu; nawet groźny szef w pracy nierzadko sięgał do swojego woreczka z Ciepłym i Puchatym.

Jak już mówiłam, nikt tam nie chorował i nie umierał, a szczęście i radość mieszkają we wszystkich rodzinach.

Pewnego dnia do miasta sprowadziła się zła czarownica, która żyła ze sprzedawania ludziom leków i zaklęć przeciw różnym chorobom i nieszczęściom. Szybko zrozumiała, że nic tu nie zarobi, więc postanowiła działać.

Poszła do jednej młodej kobiety i w najgłębszej tajemnicy powiedziała jej, żeby nie szafowała zbyt wiele swoim Ciepłym i Puchatym, bo się skończy, i żeby uprzedziła o tym swoich bliskich. Kobieta schowała swój woreczek głęboko na dno szafy i do tego samego namówiła męża i dzieci. Stopniowo wiadomość rozeszła się po całym mieście, ludzie poukrywali Ciepłe i Puchate, gdzie kto mógł.

Wkrótce zaczęły się tam szerzyć choroby i nieszczęścia. Coraz więcej ludzi zaczęło umierać.

Czarownica z początku cieszyła się bardzo: drzwi jej domu na dalekim przedmieściu nie zamykały się. Lecz wkrótce wyszło na jaw, że jej specyfiki nie pomagają i ludzie przychodzili coraz rzadziej. Zaczęła więc sprzedawać Zimne i Kolczaste, co trochę pomogło, bo przecież był to - wprawdzie nie najlepszy - ale zawsze jakiś kontakt. Już nie umierali tak szybko, jednak ich życie toczyło się wśród chorób i nieszczęść.

I byłoby tak może do dziś, gdyby do miasta nie przyjechała pewna kobieta, która nie znała argumentów czarownicy. Zgodnie ze swoimi zwyczajami zaczęła całymi garściami obdzielać Ciepłym i Puchatym dzieci oraz sąsiadów. Z początku ludzie dziwili się i nawet nie bardzo chcieli przyjmować - bali się, że będą musieli oddawać. Ale kto by tam upilnował dzieci! Brały, cieszyły się i kiedyś jedno z drugim powyciągały ze schowków swoje woreczki i znów jak dawniej zaczęły rozdawać.

Jeszcze nie wiemy, czym skończyła się ta bajka. Jak będzie dalej, zależy od Ciebie...

Bajka o Ciepłym i Puchatym, autor nieznany

Ponad rok od rozpoczęcia wojny w Ukrainie, która spowodowała masową przymusową migrację i przybycie do polskich szkół nowych uczniów i uczennic jesteśmy już w innym miejscu. Pracując w szkole nie udzielamy już tylko „pierwszej pomocy” nowo przybyłym dzieciom i młodzieży oraz uczniom i uczennicom, które dotychczas uczyły się w polskiej szkole i muszą odnaleźć się w zupełnie nowej sytuacji. Obecnie mierzymy się z innymi potrzebami. Jakimi? Można to zobaczyć na infografikach opracowanych na podstawie badań prowadzonych w polskich szkołach, zagranicznych opracowań oraz dobrych praktyk i doświadczeń zgromadzonych przez szkoły współpracujące z Centrum Edukacji Obywatelskiej od lutego 2022 roku:

 dotyczy w szczególności uczniów ukraińskich

1 POTRZEBY EMOCJONALNE

- potrzeba odbudowy poczucia bezpieczeństwa
- potrzeba stabilizacji i przewidywalności
- potrzeba rozpoznania własnych emocji
- potrzeba opanowania niepokoju, strachu i lęku
- potrzeba poradzenia sobie z separacją, traumą, stratą

2 POTRZEBY SPOŁECZNE

- potrzeba relacji z rówieśnikami z różnych grup narodowościowych
- potrzeba przynależności do wspólnoty klasowej i szkolnej, potrzeba sprawczości
- potrzeba adaptacji do funkcjonowania w środowisku różnicowanym kulturowo
- potrzeba podtrzymania własnej tożsamości kulturowej i językowej
- potrzeba zrozumienia polskiego kontekstu kulturowego, w tym polskiej kultury edukacyjnej

3 POTRZEBY W ZAKRESIE UCZENIA SIĘ

- potrzeba skutecznego zdobywania wiedzy i umiejętności pomimo różnicowania klasy
- potrzeba poznania języka polskiego (j. komunikacji i j. edukacji)
- potrzeba uzupełnienia różnic programowych oraz luk w wiedzy po okresie edukacji zdalnej
- potrzeba zrozumienia sytuacji społecznej i politycznej (wojna, migracje i ich konsekwencje)

Źródło, dostęp: 23.04.2023r.

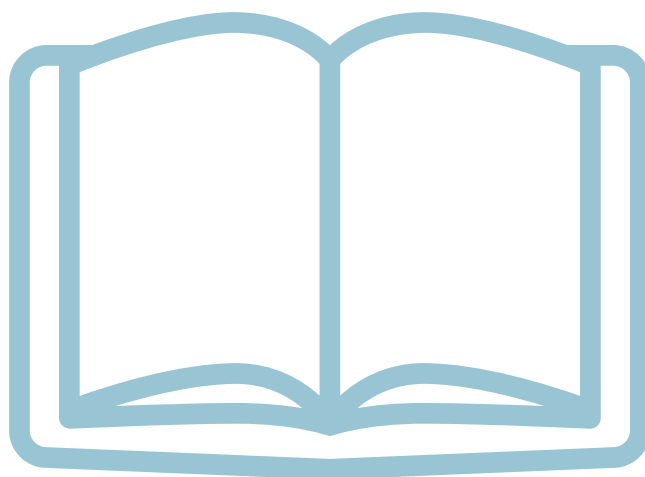
Dzięki znajomości tych potrzeb możemy dokonywać prób ich zaspokajania tym samym budując integrację edukacyjną, która służy wszystkim członkom i członkiniom społeczności szkolnej. Dobrym pomysłem jest bazowanie w tym celu na założeniach edukacji włączającej. Istotne jest, by zacząć opiekowanie najpierw potrzeb emocjonalnych, następnie społecznych, a dopiero na końcu tych w zakresie uczenia się. Jeśli kolejność będzie odmienna, to narażamy się na nieefektywność procesu uczenia. Sytuacja ta stwarza nowe wyzwania, z którymi mierzy się polska szkoła:

sfera	kluczowe wyzwania	możliwe rozwiązania
 <p>EMOCJONALNA</p>	<p>większa skala trudności i potrzeb emocjonalnych, które utrudniają lub blokują proces uczenia się</p> <p>obecność w klasie uczniów potrzebujących specjalistycznego wsparcia psychologicznego lub terapeutycznego</p> <p>nieznajomość zasad panujących w szkole i klasie wśród nowych uczniów i ich rodzin</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozwiniecie oferty pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez podniesienie kompetencji obecnej kadry i umożliwienie kontaktu (przynajmniej zdalnego) z kadra postępującą się językiem uczniów uwzględnienie w pracy wychowawców podstawowej diagnozy potrzeb emocjonalnych uczniów uwzględnienie w pracy wychowawców rozwoju kompetencji społeczno-emocjonalnych i umiejętności samoregulacji uczniów opisanie oraz ewentualna redefinicja szkolnych i klasowych zasad lub kontraktów oraz ich omówienie na forum klas nawiązanie kontaktu z rodzicami dzieci ukraińskich i zaangażowanie ich w proces integracji edukacyjnej
 <p>SPOŁECZNA</p>	<p>częściowa dezintegracja zespołów klasowych i społeczności szkolnej wraz z ryzykiem segregacji uczniów w sferze interakcji pozaformalnych</p> <p>różnorodność kulturowa uczniów w klasie i szkole oraz ryzyko dyskryminacji i konfliktów</p> <p>znaczne zmniejszenie kontaktu uczniów ukraińskich z własną kulturą i językiem i przerwanie procesu socjalizacji</p> <p>trudności społeczne uczniów ukraińskich wynikające z wymuszonej migracji i szoku kulturowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie metod nauczania zachęcających do interakcji pomiędzy grupami w czasie lekcji i poza nimi organizacja zajęć w grupach międzyoddziałowych dla uczniów z klas zwykłych i oddziałów przygotowawczych nacisk na integrację uczniów na poziomie szkoły i klasy oraz interakcje między uczniami poza nauczaniem przedmiotowym (samorząd klasy i szkoły, opieka koleżeńska, szkolne uroczystości) zwiększenie świadomości kulturowej wszystkich członków społeczności szkolnej, w szczególności wiedzy nauczycieli w zakresie adaptacji kulturowej, integracji, asymilacji i praktyk dyskryminacyjnych umożliwienie uczniom ukraińskim udziału w zajęciach (w szkole lub w społeczności, online lub offline) z j. ukraińskiego, historii i geografii Ukrainy wprowadzenie w szkole mechanizmów rozwiązywania konfliktów między uczniami oraz wzmocnienie kompetencji nauczycieli w tym zakresie
 <p>UCZENIA SIĘ</p>	<p>bariera językowa utrudniająca proces uczenia się</p> <p>znaczny wzrost zróżnicowania wiedzy i umiejętności w klasie oraz zwiększenie liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi</p> <p>brak wiedzy nauczycieli o nowych uczniach (historii nauki, dotychczasowej wiedzy, środowisku oraz specjalnych potrzebach)</p> <p>możliwa niespójność oddziaływania nauczycieli różnych przedmiotów, którzy stosują różne strategie nauczania i oceniania</p> <p>uczniowie nie rozumieją przyczyn wojny i migracji, które bezpośrednio dotyczą ich w szkole i społeczności lokalnej, mogą reagować niepokojem, frustracją, agresją</p>	<ul style="list-style-type: none"> przeprowadzenie diagnozy kompetencji językowych oraz wiedzy i umiejętności przedmiotowych ucznia w momencie rekrutacji zapewnienie intensywnego, skutecznego nauczania j. polskiego jako obcego (w oddziałach przygotowawczych i klasach mieszanych) upowszechnienie metod nauczania sprzyjających wyrównywaniu poziomu wiedzy i umiejętności przedmiotowych zastosowanie oceniania kształtującego uwzględniającego zróżnicowane potrzeby i możliwości uczniów upraszczanie języka instrukcji i materiałów edukacyjnych oraz metod ułatwiających uczniom poznanie języka edukacji wzmocnienie współpracy nauczycieli, by ujednoczyć podejścia w zakresie metod nauczania i oceniania uwzględnienie tematyki wojny i migracji (w tym kontrowersji wokół nich) na zajęciach przedmiotowych i godzinach wychowawczych

Źródło, dostęp: 23.04.2023r.

Tak jak w bajce o **Ciepłym i Puchatym**, która otwiera niniejszą e-publikację, to od nas, osób pracujących w szkole i wspierających dzieci i młodzież, zależy co wybierzemy - czy kreowanie przestrzeni pełnej zaufania, wspólnotowości, dzielenia się i otwartości na wszelkie potrzeby, czy otoczenia pełnego obaw, nieufności, konkurencyjności i egoizmu. To stąd wynikała potrzeba seminarium „Praca z uczniem/uczennicą z doświadczeniem uchodźczym” zorganizowanego przez fundację You Plan Culture we współpracy z Muzeum Emigracji, 15 kwietnia 2023 roku w Gdyni. Seminarium było odpowiedzią na zmianę sytuacji w polskiej szkole. Wydarzenie zebrało pedagogów, pedagożki, nauczycieli i nauczycielki zainteresowanych tematem - co najważniejsze w tym gronie znalazły się również pedagożki i nauczycielki z Ukrainy i Białorusi, które podzieliły się swoim doświadczeniem z dwóch perspektyw: nauczycielek pracujących z uczniami/uczennicami z doświadczeniem migracyjnym/uchodźczym oraz rodziców z takim doświadczeniem. Ich głos, łączący dwie perspektywy, był niezwykle ważny w naszej dyskusji i znacząco poszerzył listę wniosków i rekomendacji.

Jednocześnie ukazał chęć oraz potrzebę poszerzenia wiedzy na temat kultury, historii i sytuacji polityczno-społecznej Ukrainy i Białorusi, a także na temat doświadczenia migracji i uchodźstwa oraz ich konsekwencji dla dziecka. W trakcie seminarium miejsce miały dwie prelekcje oraz sesja World Café. Poniższa publikacja przedstawia podsumowanie tego wydarzenia wraz z wnioskami, refleksjami, rekomendacjami, dobrymi praktykami i przydatnymi źródłami, które mogą być wspierające w codziennej pracy w szkole, jak również w poprawieniu ogólnej sytuacji związanej z integracją osób z doświadczeniem migracyjnym, w tym uchodźczym.

Podsumowanie wystąpień prelegentek

Razem damy radę! BOGUSŁAWA GONTARZ

Wojna, przymusowa migracja, dwa narody, jedna szkoła. Rok adaptacji i integracji, a w tym różnice kulturowe i edukacyjne. Co się udaje? Co nadal jest trudne? Co dalej? Wykład był kontynuacją działań Muzeum Emigracji w Gdyni w obszarze wsparcia kadry pedagogicznej w związku z wojną w Ukrainie i obecnością uczących się osób uchodźczych. Zakładał otwartą formułę z aktywnym udziałem jego odbiorców i odbiorczyń. Temat został poruszony z perspektyw psychologicznej.

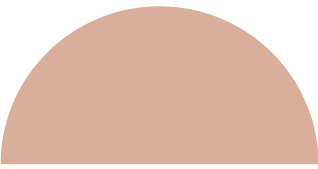
Punktem wyjścia do analizy był raport „Jakie są potrzeby i wyzwania szkół związane z napływem uczniów z Ukrainy?” opracowany przez zespół Centrum Edukacji Obywatelskiej na podstawie 100 wywiadów jakościowych przeprowadzonych w 6 szkołach w okresie maj - czerwiec 2022r.

Najważniejsze wnioski z raportu okazały się zgodne z obserwacjami, doświadczeniami i potrzebami osób biorących udział w seminarium. Jednym z najważniejszych wniosków był ten, wskazujący czynniki ułatwiające oraz utrudniające integrację społeczną uczniów i uczennic z Ukrainy na poziomie klasy:

INTEGRACJA SPOŁECZNA NA POZIOMIE KLASY		CEO CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ
Co ułatwia budowanie relacji w obrębie klasy?	Co utrudnia? Jakie są bariery?	
<ul style="list-style-type: none">Bardzo duże zaangażowanie, otwartość i chęć pomocy na starcie ze strony Polaków. Nauczyciele, polscy uczniowie oraz ich rodzice z dużym zaangażowaniem włączyli się we wsparcie Ukrainy oraz pomoc nowo przybywającym uczniom.Praca w mieszanych grupach na lekcji.Wspólne wyjścia uczniów po lekcjach (do kina, na spacer po okolicy).Kilkudniowe wyjazdy - wspólne spędzanie czasu, zaplanowane działania integracyjne (np. warsztaty).Udział w zajęciach pozalekcyjnych, zwłaszcza sportowych i artystycznych.Włączanie się uczniów z Ukrainy w aktywności, od dawna wpisane w szkolne zwyczaje (np. udział w corocznym festiwalu talentów, zaangażowanie w pomoc schroniskom).Wszelkie spontaniczne, oddolnie aranżowane spotkania/inicjatywy.Pokoleniowe odcięcie od historycznych różnic i konfliktów między Polską a Ukrainą. Dla młodzieży w tej chwili nie ma to już zasadniczo znaczenia.Doświadczenie pandemii – w szkołach doceniono wartość relacji, aktywności integrujące społeczność klasy rzadziej są postrzegane jako „strata czasu”.Mieszkanie z polskimi rodzinami i kontakty z nimi.	<ul style="list-style-type: none">Bariera językowa (nie tylko niedostateczna znajomość języka polskiego, ale też angielskiego po obu stronach).Dołączanie większej liczby osób z Ukrainy do jednej klasy (zagrożenie frakcjonizmem).Opisywane wcześniej różne kryteria traktowania ukraińskich i polskich uczniów (nawet jeśli ustalone „w dobrej wierze”).Przekonanie nauczycieli o samoistnym charakterze integracji, postrzeganej jako coś, co nie wymaga specjalnego zaangażowania czy modelowania, gdyż dzieje się samo.Niewystarczające kompetencje nauczycieli w zakresie pracy z grupą (rozwiązywanie konfliktów, uważność na zachowania dyskryminacyjne, etc.).Brak przygotowania uczniów do wzajemnego kontaktu i rozmowy o pojawiających się trudnościach.Poczucie tymczasowości – niechęć do „inwestycji” w relacje, która w każdej chwili może zostać przerwana.Zaburzenia adaptacyjne uczniów ukraińskich związane z doświadczeniem migracji (obniżony nastrój, wycofywanie się izolowanie, niska motywacja).Poczucie zazdrości polskich uczniów dotyczące specjalnego traktowania uczniów ukraińskich przez nauczycieli lub tworzenia się bliskich relacji nowych uczniów z ukraińskimi imigrantami sprzed wojny.Przejmowanie przez polskich uczniów nacjonalistycznych, nienawistnych narracji od rodziców w stosunku do Ukraińców.Poczucie przymusu wśród uczniów, którzy chcą sami decydować z kim nawiązywać relacje, a nie kierować się imperatywem.	

Źródło dostęp: 23.04.2023r.

Ważnym elementem wykładu było uważne słuchanie osób nauczycielskich będących na sali, które dzieliły się swoimi refleksjami po roku pracy w zgoła odmienionej rzeczywistości. Niezwykle istotnym wnioskiem, który wypłynął było to, że zarówno osoby dorosłe związane ze szkołą (nauczyciele, nauczycielki czy rodzice), jak i uczniowie i uczennice mają podobne potrzeby, a także towarzyszą im podobne emocje, zatem łączy nas zaskakująco wiele i na tym powinniśmy bazować.

Praca koordynatorki ds. uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym: zadania, dobre praktyki, wyzwania

NATALIIA KOVALISHYNA

„Ilu macie obcokrajowców w waszej szkole? Żadnego. Mamy tylko uczniów.”

Nataliia w swoim wystąpieniu podkreśliła fakt, że była pierwszą koordynatorką ds. uczniów z doświadczeniem migracyjnym w województwie pomorskim, a swoją pracę rozpoczęła kilka lat przed wybuchem wojny w Ukrainie w 2022 r. Fakt ten spowodował, że w dużej mierze samodzielnie musiała zorganizować swoje stanowisko i warunki pracy m.in. dokładnie określić zakres swoich zadań jako koordynatorki. Uznała, że najważniejsze zadania jakie przed nią stoją to:

- przedstawienie uczniom/uczennicom oraz ich rodzinom polskiego systemu oświaty, wytłumaczenie istniejących różnic,
- pomoc uczniom i uczennicom w adaptacji do nowych warunków edukacyjnych i społecznych,
- pełnienie funkcji „łącznika” między dyrekcją, nauczycielami, rodzicami i uczniami/uczennicami oraz instytucjami współpracującymi ze szkołą,
- pomoc uczniom i uczennicom w integracji ze społecznością szkolną i klasową,
- pomoc uczniom i uczennicom w rozwijaniu ich indywidualnego potencjału.

Nataliia przedstawiła informacje na temat różnic i podobieństw w zakresie edukacji uczniów/uczennic ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemach polskim i ukraińskim.

Uczeń/Uczennica ze specjalnymi potrzebami w systemie edukacji

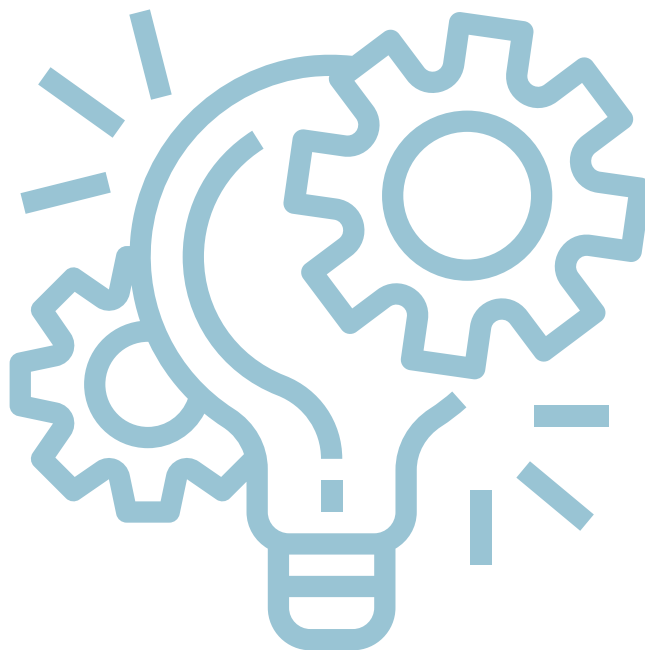
PODOBIENSTWA	RÓŻNICE
dostrzeganie uczniów/uczennic ze specjalnymi potrzebami w systemie edukacji	liczba dzieci i klas integracyjnych
diagnozowanie uczniów/uczennic	mniejsza liczba specjalistów w szkołach w Ukrainie
centra rehabilitacyjne	postawa rodziców

DOBRE PRAKTYKI W PRACY KOORDYNATORA:

- diagnozowanie kompetencji komunikacyjnych i dostosowanie metod pracy do biegłości językowej ucznia/uczennicy
- pakiet startowy w języku ucznia/uczennicy
- objęcie ucznia/uczennicy wsparciem specjalistów/tek w szkole
- włączanie uczniów/uczennic w życie szkoły
- organizacja w szkole systemu wzajemnego wsparcia rówieśniczego uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym

WYZWANIA W PRACY SZKOLNEGO KOORDYNATORA DS. UCZNIÓW/UCZENNIC Z DOŚWIADCZENIEM MIGRACYJNYM:

- niepewność, brak motywacji ze strony ucznia/uczennicy
- duża liczba uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym
- duża rotacja uczniów/uczennic
- wielokulturowość
- koordynacja działań wielu specjalistów/ek
- wypracowanie metod i narzędzi pracy

Wnioski, refleksje i rekomendacje oraz dobre praktyki

W trakcie wydarzenia w Muzeum Emigracji po wystąpieniach prelegentek odbyła się sesja World Café.

World Café oparte jest na założeniu, że ludzie noszą w sobie wystarczająco dużo mądrości i kreatywności, żeby stawić czoła nawet najtrudniejszym wyzwaniom. Wystarczy tylko stworzyć odpowiedni kontekst, żeby zyskać dostęp do tych zasobów i wykorzystać je w najważniejszych sprawach.

Uczestnicy i uczestniczki sami podzielili się na kilkusobowe grupy, które przy stolikach dyskutowały na określony wcześniej, przez gospodynię stolika, temat. Co kilka minut zapraszaliśmy do dokonania zmiany i wszyscy chętni, przenosili się do innych stolików, gdzie omawiali inny temat lub inny aspekt danego tematu. Gospodynie stołu (ze wsparciem osób uczestniczących) na końcu, w części plenarnej, dokonywały podsumowania tego, czego dotyczyły dyskusje stolikowe. Dzielimy się poniżej wnioskami, refleksjami oraz rekomendacjami:

- a. Powinno zostać wypracowane **systemowe rozwiązanie** dotyczącego tego, czy dzieci, które przybywają do Polski, mają uczestniczyć w polskiej edukacji czy w edukacji ukraińskiej (online).
- b. Nowo przybyłe osoby mają **potrzebę asymilacji**, w której istotnym czynnikiem jest kwestia ekonomiczna i zawodowa – brak jest systemowych rozwiązań tych kwestii, powinny zostać one wypracowane i wprowadzane w życie.
- c. Brak ogólnej wiedzy na temat pracy nauczycieli i nauczycielek – nie tylko nie mają jej osoby emigranckie, ale często również obywatele Polski. Warto byłoby budować świadomość w tej kwestii.
- d. **Kadra pedagogiczna chciałaby mieć szansę, zgłębiać swoją wiedzę na temat doświadczenia migracji i uchodźstwa** oraz ich konsekwencji dla dziecka przejawiają się brakiem umiejętności identyfikowania i interpretowania zachowań dziecka będących wynikiem doświadczenia migracji (uchodźstwa) i adekwatnej reakcji na nie.

Osoby z doświadczeniem migracyjnym napotykają na swojej drodze na:

- **zagrożenia takie jak:** duże wymagania względem nich ze strony państwa, wysoką konkurencyjność na rynku pracy oraz mierzą się ze stratą dotychczasowego otoczenia,
- **szanse takie jak:** nauka nowego języka i kultury, większa otwartość na nowe doświadczenia, adaptacja i integracja, większe szanse rozwojowe dla dzieci w Polsce.

Ich sytuacja ma swoje:

- **mocne strony:** wysoka motywacja i postawa gotowości do realizacji nowych zadań, konkurencyjność rynku pracy, samorozwój i empatia,
- **słabe strony:** poczucie wyobcowania, brak dotychczasowego otoczenia (zawodowego, społecznego itp.).

1. Zagrożenia mogą stawać się szansami przy wsparciu z zewnątrz (głównie o charakterze psychologicznym).

2. Rodzice nowo przybyłych dzieci i młodzieży potrzebują więcej informacji dotyczących tego, w jaki sposób funkcjonuje polski system oświaty (przede wszystkim różnic pomiędzy systemem polskim a ukraińskim). Ważne jest, żeby z czasem zaangażować ich w życie dziecka w polskiej szkole, a także wskazywać, gdzie może szukać istotnych dla nich informacji.

3. Pomoc specjalistyczna (psychologiczna czy psychiatryczna) według dzieci pochodzących z Ukrainy i ich rodziców jest przeznaczona tylko dla osób z poważnymi problemami psychicznymi – kiedy jest im proponowana, nie są chętni, żeby z niej korzystać i uważają, że to ich stygmatyzuje. Warto byłoby zaproponować rozwiązania, stworzyć kampanię, która prowadziłaby do zmiany ich sposobu myślenia.

4. Nowo przybyte dzieci i/lub ich rodzice często chcieliby kontynuować naukę w poprzednim systemie edukacji.

5. W pracy z dziećmi i młodzieżą z doświadczeniem migracyjnym zaobserwować można duże różnice w adaptacji, które wynikają m.in. z sytuacji „zawieszenia” i niepewności (często nie wiedzą, czy zostaną w Polsce, czy nie) i/lub odczuwanej tęsknoty za tym, co pozostało w ich kraju pochodzenia.

6. Dzieci z doświadczeniem migracyjnym, w tym uchodźczy mogą odczuwać zmęczenie (w szkole uczestniczą w lekcjach ze swoją klasą, a dodatkowo w języku polskim jako obcym). Zdarza się, że nie mają czasu na swoje zainteresowania lub odpoczynek.

7. Rozwiązaniem na rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży mogłoby być organizowanie większej liczby zajęć pozalekcyjnych (np. artystycznych czy sportowych) w szkole, w której uczy się dziecko lub nastolatek.

W przypadku, gdy muszą oni dojeżdżać w inne miejsce, często wyklucza ich to z tego typu aktywności (z tego powodu, że np. w tym czasie rodzice pracują i nie mają jak towarzyszyć dziecku w dotarciu na miejsce zajęć, a później do domu).

8. Istotnym jest, by pracując z dziećmi i młodzieżą być uważnym/a na ich indywidualne potrzeby.
9. Ważnym jest również, aby pamiętać, że praca z uczniem/uczennicą z doświadczeniem uchodźczym to praca również z jego/jej rodziną oraz ze społecznością szkolną.
10. Nauczyciele i nauczycielki polskie powinni mieć sposobność do poszerzenia swojej wiedzy na temat funkcjonowania krajów wschodnich (lepiej poznać ich kulturę, język czy tradycje).
11. Należałoby wprowadzić systemowe wsparcie psychologiczne dla nauczycieli i nauczycielek (m.in. ze względu na sytuacje mobbingu w szkołach, czy przeciążenie obowiązkami).
12. Dobrą praktyką mogłoby być wprowadzenie profilaktyki antydyskryminacyjnej na etapie wczesnoszkolnym (na zajęciach tego typu można by m.in. omawiać, w jaki sposób można funkcjonować w różnorodnym środowisku oraz jak reagować na przemoc).
13. Od uczestników i uczestniczek wydarzenia wypłynęła potrzeba zorganizowania szkolenia dla koordynatorów/koordynatorek, asystentów/asystentek i chętnych nauczycieli/nauczycielek oraz większej liczby spotkań na temat wsparcia uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym, w tym uchodźczym.
14. Osoby uczestniczące zgłosiły również chęć ponownego spotkania w gronie zainteresowanych osób, aby wspólnie wypracować indywidualne i grupowe sposoby wsparcia (zarówno dla osób nowoprzybyłych do Polski, jak i osób pomagających).

Dobre praktyki w pracy z uczniami/uczennicami z doświadczeniem migracyjnym:

- **Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa**, stałości i przewidywalności (np. poprzez wprowadzenie stałego rozpoczęcia i/lub zakończenia lekcji).
- Koncentrowanie się na **zasobach** uczniów i uczennic.
- Rozszyfrowanie, co oznaczają dane zachowania i **pozytywne reagowanie na potrzeby**. Zapraszanie do wyrażania potrzeb słowami (jeśli to dostępne dla ucznia/uczennicy).
- **Bycie uważnym/uważną na mechanizmy spustowe** (np. odgłosy, obrazy, kształty, efekty świetlne, smaki lub zapachy).
- **Dokładne poznawanie dziecka/nastolatka** i jego historii (dzięki temu możemy np. wiedzieć, że jakaś reakcja na sytuację ma charakter odtwarzania).
- Dostrajanie się, bycie empatycznym/-ą i opanowanym/-ą.
- Wytrzymywanie trudnych sytuacji, ale dawanie później ujścia swoim emocjom w akceptowalny sposób (np. poprzez sport).
- Formułowanie **pozytywnych komunikatów**.
- **Dawanie wyboru**, a więc wpływu i kontroli (na początku dobrze zacząć od ograniczonego wyboru np. do dwóch elementów).
- **Dawanie przestrzeni** na odzyskiwanie ciała, odprężenie i relaksację (korzystanie z wiedzy neurodydaktycznej).
- **Przygotowanie winietek** z imionami uczniów i uczennic pisanymi cyrylicą, aby ułatwić dziecku zapamiętanie imion nowych kolegów i koleżanek (można również w ten sposób opisać różne miejsca w szkole – np. łazienkę, sekretariat, szatnię).
- **Praktyka pt. „Dobry duszek”**. W jej ramach na początku każdego tygodnia cała klasa losuje osobę z klasy, której ma być dobrym duszkiem, czyli być dla niej uprzejma, pomocna itp. Następnie w piątek następuje podsumowanie tygodnia i zgadywanie tego, kto w tym tygodniu o mnie szczególnie dbał oraz wyrażanie swojej wdzięczności. Nowy tydzień zaczynamy tą samą praktyką. Istotne jest, żeby dodatkowo omówić z grupą, jakie mechanizmy się dzieją w tym czasie w klasie i co możemy zrobić, żeby pozytywne elementy zabawy w „Dobrego duszka” przenieść w rzeczywistość codzienną.

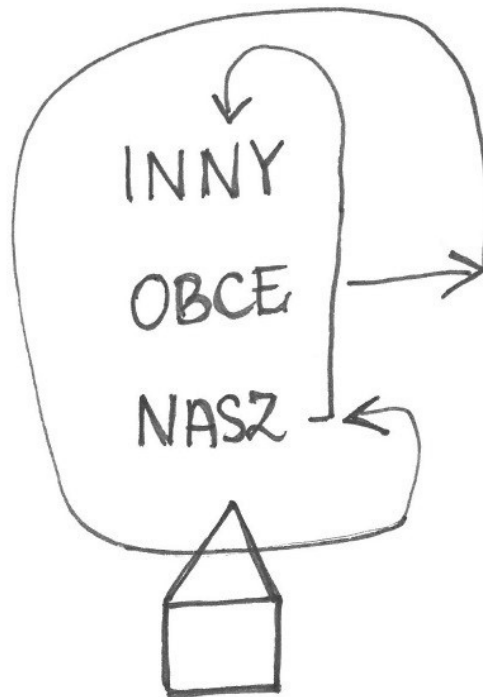
- Wspólne **poszukiwanie podobieństw** niezależnie od miejsca pochodzenia – np. poprzez ćwiczenie pt. „Kwiatek” - uczniowie i uczennice siadają w kilkuosobowych grupach. Nauczyciel/nauczycielka wręcza im arkusz papieru. Zadaniem uczniów i uczennic jest narysowanie kwiatu (o tylu płatkach, ile jest osób w grupie). Każdy płatek jest podpisany imieniem kolejnego uczestnika zabawy. Uczeń/uczennica w swoim płatkach wpisuje to, co go różni od innych osób w grupie. Ma to być coś charakterystycznego tylko dla tej osoby, np. „tylko ja jestem jedynakiem”, „przeczytałem wszystkie książki Tolkiena”, „hoduję pawie”. W środku kwiatka uczniowie i uczennice wypisują cechy, które łączą wszystkich, np. każdy z nas jest uczniem/uczennicą tej klasy, lubimy szkolne dyskoteki, marzymy o wakacjach itp.
- Wszystkie ćwiczenia używające metod artystycznych, których **wspólnym językiem jest sztuka** (metody plastyczne, muzyczne, drama i inne).
- Prezentacje na temat różnych kultur, gdzie nowoprzybyte osoby będą mogły wcielić się w rolę ekspercką.
- **Spotkania tematyczne z rodzicami uczniów z doświadczeniem uchodźczym** (np. o tym jak działa polska szkoła, czy system opieki zdrowotnej).

O co warto zapytać rodziców:

- język: kompetencje w posługiwaniu się językiem polskim przede wszystkim w kontekście rozumienia wypowiedzi; w mowie, w piśmie oraz umiejętności czytania; znajomość innych języków; kompetencje w posługiwaniu się językiem rodzimym w mowie, piśmie oraz umiejętność czytania; jakiego języka używa się w domu; czy ktoś z domowników lub ważnych dla dziecka osób posługuje się innym językiem; jeśli dziecko rozumie i/lub mówi w języku polskim, gdzie słyszy ten język i gdzie się nim posługuje; w którym momencie dziecko zaczęło uczyć się języka polskiego; jak przebiegał wczesny rozwój mowy u dziecka; jak przebiegała nauka języków w edukacji szkolnej,
- pochodzenie etniczne/kulturowe/religijne,
- problemy zdrowotne/emocjonalne/rodzinne ucznia,
- co dziecko lubi robić,
- wątpliwości rodziców i dziecka związane z rozpoczęciem nauki w placówce,
- przebieg dotychczasowej edukacji (z uwzględnieniem liczby i rodzajów placówek, znaczących przerw w edukacji i ewentualnych problemów w uczeniu się),
- inne znaczące informacje o rodzinie: warunki domowe, okoliczności wyjazdu z Ukrainy.

Jedna z nauczycielek z Białorusi, osoba z doświadczeniem migracji, w bardzo obrazowy sposób przedstawiła nam sytuację osób z doświadczeniem migracji w szkole: kiedy uczeń/uczennica pojawia się w szkole jest "obcy/a". Stając się członkiem/nia społeczności szkolnej staje się "nasz/a" jednak "inny/a". Warto o tym pamiętać, pracując z uczniami i uczennicami z doświadczeniem uchodźczym.

Wydarzenie zamknęliśmy przywołaniem cytatu gdańskiej nauczycielki i dyrektorki, Krystyny Baryś, mówiącym o tym, że każdy „Uczeń i uczennica przychodzi do szkoły z dwoma plecakami. W jednym ma książki i zeszyty, w drugim cały swój świat: samotność, rozwód rodziców, marzenie o sukcesie sportowym albo chorobę dziadka. Nauczyciel i nauczycielka powinni zawsze o tych dwóch bagażach pamiętać.” Poszerzyliśmy tę myśl o to, że wszystkie osoby przychodzące do szkoły – również nauczyciele, nauczycielki i rodzice niosą ze sobą dwa plecaki. Pamiętajmy zatem o tym i bądźmy na siebie uważni i dbajmy o siebie nawzajem, a także o sobie samych. Zacznij od stworzenia swojej „Antykryzysowej apteczki”. Jak to zrobić?

OKREŚL SWOJE ZASOBY, KTÓRE MOGĄ POMÓC CI RADZIĆ SOBIE W SYTUACJI POMAGANIA - WYPISZ PO 5:

- swoich potrzeb, które potrzebujesz zaopiekować;
- osób, na które możesz liczyć;
- czynności ładujących moje baterie (formy odpoczynku).
- Zachowaj i używaj w obliczu kryzysu!

Zasoby wirtualne

Kliknij wybrany punkt, a przejdziesz do strony z wybranymi materiałami

Portale, strony internetowe, materiały online:

- [Raport CEO: Jakie są potrzeby i wyzwania szkół związane z napływem uczniów z Ukrainy?](#)
- [CEO: Model integracji edukacyjnej w szkołach przyjmujących uczniów-migrantów](#)
- [Platforma edukacyjna Ministerstwa Edukacji i Nauki](#)
- [Ośrodek Rozwoju Edukacji: materiały do pobrania](#)
- [European Centre for Modern Languages of the Council of Europe](#)
- [Nowa Era: „Sercem z Ukrainą. Edukacja”](#)
- [„Solidarni z Ukrainą”, materiały do pobrania: rozmówki, słowniczkę obrazkowe itp.](#)
- [Materiały od Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę](#)
- [5 kroków które w krytycznych sytuacjach pomogą Ci poradzić sobie z Twoimi uczuciami i reakcjami, PL](#)
- [5 kroków które w krytycznych sytuacjach pomogą Ci poradzić sobie z Twoimi uczuciami i reakcjami, UA](#)
- [5 kroków które w krytycznych sytuacjach pomogą Ci poradzić sobie z Twoimi uczuciami i reakcjami, RUS](#)
- [Fundacja You Plan Cuilture, wyniki badań obcokrajowców](#)
- [„Szkoła wrażliwa na traumę. Jak wspierać dziecko z doświadczeniem traumy w procesie edukacji. SOS Wioski dziecięce.”](#)

Scenariusze i materiały specjalistyczne dostępne online:

- „Przeprowadzki” - Materiały edukacyjne od Zespołu Działu Edukacji Muzeum Emigracji w Gdyni
- Razem damy radę! Dobre praktyki i rekomendacje na temat pracy z nowoprzybytymi uczniami i uczennicami – materiał psychoedukacyjny stworzony w ramach wystawy czasowej „Przeprowadzki”, zrealizowanej w 2022 roku przez Muzeum Emigracji w Gdyni
- #NAUCZSIĘREAGOWAĆ - pakiet edukacyjny, zawierający scenariusze lekcji oraz materiał filmowy, autorstwa zespołu Muzeum m Emigracji w Gdyni
- Pakiet: Antydyskryminacja, CODN Warszawa
- Podręcznik dobrych praktyk, kształtujących kompetencje społeczne u młodzieży: „Razem możemy więcej”
- „Ćwiczenia z dobrostanu – zeszyt dla nauczycielek i nauczycieli” zestaw zadań dedykowany nauczycielom i nauczycielkom w określaniu indywidualnych potrzeb i wyborze sposobów dbania o siebie.
- Publikacje dotyczące szkoły wielokulturowej i pracy z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym
- Poradnik dla nauczycieli pracujących z uczniami cudzoziemskimi
- KARTY EDUKACYJNE AKCJA INTEGRACJA: POLSKA I UKRAINA

O autorkach

BOGUSŁAWA GONTARZ - psycholożka, psychoterapeutka w trakcie certyfikacji w Polskim Towarzystwie Psychiatrycznym. Posiada certyfikat ukończenia Studium Terapii Dzieci i Młodzieży, a także Akademii Profilaktyki i Terapii Uzależnień Behawioralnych. Stale współpracuje z Uniwersytetem SWPS w Sopocie, Fundacją Młodorośli w Gdyni, KORA Medica i Muzeum Emigracji w Gdyni. Od 10 lat prowadzi różne formy oddziaływań rozwojowych z zakresu psychologii kierowane do szerokiego spektrum grup, m.in. kadry pedagogicznej, osób studiujących, rodziców i opiekunów, kadry medycznej i więziennej, osób uczących się w szkołach na różnych poziomach edukacji. Na co dzień realizuje prywatną praktykę psychologiczno – psychoterapeutyczną, w ramach której pracuje z nastolatkami, rodzinami i dorosłymi.

NATALIIA KOVALISHYNA - koordynatorka ds. uczniów z doświadczeniem migracyjnym w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 1 w Gdańsku. Ukończyła w Ukrainie Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny oraz Wyższą Szkołę Artystyczną. Jest specjalistką w dziedzinie pomocy uczniom i ich rodzicom w integracji i adaptacji do nowych warunków szkolnych. Ma szerokie doświadczenie w pracy z migrantami jako członkini dwóch kadencji Rady Imigrantów i Imigrantek przy Prezydencie Miasta Gdańska. Na co dzień współpracuje z Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek, Instytutem Równowagi Społeczno-Ekonomicznej, Muzeum Emigracji w Gdyni oraz Europejskim Centrum Solidarności. Swoją pozytywną energią i szeroką wiedzą dzieli się z innymi biorąc udział w licznych programach, m.in. jako trener w „Szkołe Różnorodności”, ekspert z zakresu edukacji w projekcie „Cześć!” i jako prowadząca warsztaty w projekcie „Domivka”. Jej życiowe motto brzmi: „Największą motywacją jest miłość do ludzi i życia”. Prywatnie spełnia się jako mam dwóch synów, utalentowana hafciarka oraz energiczna tancerka.

ALEKSANDRA MOŃKO - dyrektorka w Niepublicznej Szkole Podstawowej Montessori Latawiec w Sopocie i Gdyni oraz psycholożka z kilkuletnim doświadczeniem pracy w trójmiejskich szkołach (absolwentka psychologii na Uniwersytecie Gdańskim). Słuchaczka Studiów Podyplomowych Liderów Oświaty w Collegium Civitas. Prowadzi zajęcia ze studentami psychologii i pedagogiki w Wyższej Szkole Bankowej w Gdańsku i Gdyni. W ludziach widzi zasoby, a nie braki (ukończyła kurs podstawowy Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach, Kids' Skills oraz Szkołę Animatorów Profilaktyki). Angażuje się w różne działania, łączy pomysły, ludzi, różnorodne metody oraz środki wyrazu, czego owocem jest Stowarzyszenie Educational Cha(II)enge, którego jest współtwórczynią. Za jej sprawą w Trójmieście pojawił się międzynarodowy projekt społeczno-artystyczny Brave Kids, w którym pełni funkcję koordynatorki i instruktorki. W wolnych chwilach delektuje się różnymi smakami, zatapia w dźwiękach muzyki, praktykuje jogę, tańczy, tworzy i podróżuje.

ALEKSANDRA MUSIELAK - psycholożka – pasjonatka od lat pracująca z dziećmi i nastolatkami. Wicedyrektorka w szkole podstawowej oraz wiceprezeska Stowarzyszenia Educational Cha(II)enge. Pomysłodawczyni Gdańskiego Forum Edukacyjnego, które przy udziale uczniów, rodziców, nauczycieli i ekspertów zmienia gdańską edukację. Prowadzi zajęcia ze studentami. Popularyzuje wiedzę psychologiczną. Ukończyła Uniwersytet SWPS oraz Psychologię Klinikzną, intensywny trening Nonviolent Communication. Pracuje w nurcie Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach. Członkini Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Oprócz psychologii i innych ludzi pasjonują ją filmy, podróże, książki i psy.

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Projekt "PoznajMY się" finansowany jest przez
Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG
i Funduszy Norweskich w ramach Programu
Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny

GDYNIA 2023

Dowiedz się o nas więcej, odwiedzając nasze strony internetowe:

www.polska1.pl

www.youplanculture.com

Organizator:

Partner:

